

سبک های اروپایی و معماری و تزیینات خانه های قاجاری شیراز

نویسنده: صدیقه اوجی

سرشناسه: اوجی، صدیقه ۱۳۴۹-

عنوان: سبک‌های اروپایی و معماری و تزیینات خانه‌های قاجاری شیراز

نام پدید آور: صدیقه اوجی

مشخصات نشر: شیراز، شهید سخن، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: [۲۱۶] ص: مصور (رنگی)، نقشه (بخشی رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۸۴-۴۳-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: معماری - ایران - شیراز - تاثیر اروپا

موضوع: Architecture - Iran - Shiraz - European influences

موضوع: معماری - ایران - شیراز - قرن ۱۳ ق.

موضوع: Architecture - Iran - Shiraz - 19th century

موضوع: معماری تزیینی - ایران - شیراز - قرن ۱۳ ق

موضوع: Decoration and ornament, Architectural - Iran - Shiraz - 13th century

رده بندی کنگر ۱۳۹۰ الف ۹ ش/ ۹۲۴۸ NA

رده بندی دبیری: ۷۱۱/۱ ۹۵۵ ۳۲

شماره کتابشناسی ما: ۴۶۰۸۷۸۵

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰

صفحه آرایشی: شهید سخن

چاپ و صحافی: ولیعصر

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای مؤلف محفوظ می باشد

انتشارات شهید سخن

شیراز- فلکه هنگ

همراه: ۰۹۱۷۷۰۲۰۵۲۴

Email: javid207m@yahoo.com

سپاس

الهی ضعیفان را پناهی، قاصدان را پیامی، مؤمنان را گواهی، چه عزیز است آن کس که تو خواهی، هر که تو را شناخت و مهر تو افراخت، هر چه غیر تو بود برانداخت.

تهانایی ده که در راه نخسبیم و بینایی ده تا در چاه نیفتیم...

خواجه عبدالله انصاری

- برگزیده‌ی دُری بُ، دفتر، بزرگان و اساتید زیادی مرا هدایت و حمایت نمودند که آوردن نام آنها در «تشت کوچکی است از پشتیبانی بی دریغشان».

- با سپاس از افاضه و گرانقدر، جناب آقای دکتر علیرضا جعفری زند که با ایفای نظرات سازنده و وفاداری شخص نمودن مسیر کتاب و بازخوانی مطالب مرا یاری نمودند.

- تشکر از جناب آقای دکتر ستار خالدها که بی دریغ مرا یاری کرده و زحمت نگارش پیش‌گفتار این کتاب را تقبل کرد.

- سپاس بیکران خدمت جناب دکتر مصیب امیر، راهنمایی‌های ارزنده مرا در تدوین این مطالب همراهی نمودند.

- تقدیر از سرکار خانم دکتر شیرانی، جناب دکتر عرب، جناب دکتر رفیعی به پاس همه‌ی الطافشان.

و در پایان با سپاس از جناب آقای جاوید و انتشارات شهد سخن که در خصوص چاپ این اثر قبول زحمت نمودند.

پیشگفتار:

معماری و شهرسازی را باید به عنوان بستری برای تجلی آرمان‌ها، ارزش‌ها و اعتقادات انسان در نظر گرفت، عرصه‌ای که در آن تلاقی فرهنگ، هنر و دین را می‌توان نظاره‌گر بود و عظمت و شأن یک ملت را در حوزه تمدن نشان می‌دهد.

در ایران به عنوان گهواره تمدن، از گذشته‌های دور شاهد شکل‌گیری شهرهایی شکوفا و پر رونق و ابنیه‌های دایر و هنرمندانه هستیم که هم‌گام و هم‌نوا با ساختارهای حاکم بر سبک زندگی ایرانیان شکل گرفته‌اند و مطابق با تغییر و تحولات تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در گذر زمان، هر روز پویاتر از گذشته به رشد و بالندگی خود ادامه داده‌اند و استفاده‌کنندگان از آنها را از خوان گسترده آرامش و زیبایی و تعلق خاطر متنعم نموده است. این شکوه و جلال و هنرمندی را در عرصه معماری و شهرسازی به سهولت می‌توان در جای‌جای این مرز و بوم کهن دید.

در کتاب پیش رو مؤلف ارجمند تلاش داشته است به پژوهش و واکاوی آثار معماری دوران متأخر شهر شیراز به عنوان نگین درخشان ادب و تمدن ایرانی بپردازد. شهری که از قدیم الایام در دل خود، هنرها و معماری دلربا و چشم‌نوازی را جای داده است. در این راستا با معرفی تعدادی از آثار مشهور معماری شیراز سعی شده است بستری برای شناخت و معرفی هر چه بیشتر دستاوردهای هنری و فرهنگی شیراز به دست‌آید و از این رهگذر زوایا و ابعاد غیر مدون و ناشناخته‌ای از تاریخ معماری و هنری این شهر را به نمایش بگذارد. چه بسا درک و شناخت درست از تاریخ فرهنگ و هنر این شهر می‌تواند برای آینده و سنگ بنای دنیای امروز نیز مفید باشد.

بنیادی‌ترین عنصر معماری شهری در جهان اسلام، خانه‌های مسکونی است. این خانه‌ها، همچنین جایگاه نمایش و تعامل با هنر به شیوه‌ی معنامدارانه می‌باشد.

اکثر خانه‌های برجای مانده در بافت تاریخی شهرهای مختلف ایران متعلق به اواخر دوره‌ی زندیه و قاجاریه می‌باشند. تزئینات بر اساس توان مالی از ویژگی‌های عموم خانه‌های تاریخی ایران در طی ادوار مختلف است. هنرها در زمان سلسله‌ی قاجار تدام مستقیم هنرهای ادوار بلافصل پیشین (نادرشاه افشار و سلسله‌ی زند) نبود. هنر دوره‌ی قاجار، شاخه‌ی سه مشخصه و ویژگی بنیادی بود. جدایی روز افزون فرهنگ ایرانی از سنت، سیستم اسلامی در نتیجه پیروزی تشیع و رقابت با امپراطوری عثمانی، ورود روز افزون عناصر غربی و عامیانه، و وابستگی رشد یابنده به تأثیرات هنر غربی. هنر این دوره با این که از نظر کیفی در سطح پایین‌تر از هنر ادوار پیشین قرار داشت و از حیث شکوه و عظمت قابل مقایسه و هم‌جنسی با آن نبوده اما ویژگی هویت کاملاً مستقل و پالوده‌ای را به نمایش گذاشت.

خانه‌های اشراف در شیراز بیشتر با پلان خیاط‌مکری می‌باشند و تزئینات آن‌ها تلفیق زیبایی از هنرهای سنتی با آرایه‌های اروپایی و استفاده از نقوش هخامنشی و ساسانی می‌باشد. در واقع هنرمندان این دوره با به نمایش گذاشتن هنرهای ادوار گذشته سعی در بزرگداشت آن‌ها داشته‌اند و از طرفی با استفاده از نقوش اروپایی، به سمت هم‌سویی با هنر جهانی قدم نهاده‌اند و با تأثیرپذیری از هر دوی این‌ها به خلق آثار زیبا و جدیدی پرداخته‌اند که تا پیش از آن وجود نداشته است.

فصل اول: شیراز در گذر زمان

۳۲	سیمای شهر در دوره‌ی قاجاریه تا دوره‌ی معاصر
۳۶	ساخت و ساز فضای شهرشیراز تا پهلوی اول
۳۷	محلات شیراز
۳۹	دروازه‌ها
۴۰	خاندان‌های متنفذ و اقدامات عمرانی آن‌ها
۴۰	ساختار شهری و محلات
۴۶	ساختار و طبقات اجتماعی
۴۶	هیأت حاکمه
۴۸	روحانیون
۴۹	ایلات و عشایر
۴۹	تاجران
۵۰	اصناف و پیشه‌وران
۵۰	کارگران
۵۱	تعیین فرم ساختمان‌های بزرگ
۵۲	عوامل مؤثر در طراحی اقلیمی مناطق گرم و خشک
۵۲	معماری در اقلیم گرم و خشک
۵۳	تهویه مورد نیاز در اقلیم نواحی گرم و خشک
۵۴	شیوه معماری پارسی و تداوم آن در معماری فارس
۵۶	ویژگی‌های معماری پارسی
۵۸	ویژگی‌های معماری مکتب شیراز
۵۸	معماری دوره‌ی زندیه
۵۹	معماری دوره‌ی قاجاریه

۶۱	رون در بنا
۶۳	ویژگی‌های باغ‌های قاجاریه
۶۴	دید و منظر
۶۶	زلزله‌های شیراز و نوسازی شهری در عصر قاجار

فصل دوم: عوامل تأثیرگذار بر معماری و تزیینات خانه‌های قاجاری شیراز

۷۴	حضور خارجیان در شیراز عصر قاجار
۷۹	تأثیر فن عکاسی بر هنر و معماری دوره‌ی قاجاریه
۸۰	تأثیر تمبر بر هنر و معماری دوره‌ی قاجاریه
۸۱	تأثیر کارت پستال بر هنر و معماری دوره‌ی قاجاریه
	مکاتب هنری اروپای قرون ۱۶، ۱۸، ۱۹ که در معماری و تزیینات خانه‌های دوره‌ی قاجاریه تأثیرگذار بوده‌اند
۸۲	سبک‌های هنری و معماری
۸۲	باروک BARROC
۸۴	روکوکو ROCOCO
۸۶	هنر در سده‌های ۱۸ و ۱۹ میلادی (نئوکلاسیسیسم، رمانتیسیسم، رئالیسم و...)
۸۶	نئوکلاسیسیسم (نوکلاسیک گری) NEO CLASSICISM
۸۷	رمانتیسیسم ROMANTICISM
۸۸	رئالیسم (واقع گرایی) REALISM

فصل سوم: ویژگی‌های معماری بومی خانه‌های قاجاری شیراز

۹۲	ویژگی‌های خاص معماری شیراز
۹۴	ویژگی‌های معماری قاجاریه شیراز
۹۵	دسته‌بندی کالبدی خانه‌ها
۹۵	خانه‌های تک عملکردی
۹۵	خانه‌های چند عملکردی

۹۷	پیش طاق
۱۰۸	گچ‌بری
۱۱۰	کاشی کاری
۱۱۱	درب ارسی

فصل چهارم: مطالعات میدانی خانه‌های شیراز در دوره‌ی قاجاریه

۱۱۶	خانه‌ی یحشیم
۱۳۳	خانه‌ی توکی
۱۵۱	خانه‌ی سعادت
۱۶۸	خانه‌ی ضیای ن
۱۷۸	نارنجستان قوام
۲۰۱	برآیند سخن
۲۰۹	منابع و مآخذ
۲۱۰	منابع فارسی
۲۱۴	منابع لاتین
۲۱۶	Abstract